

M

Kertomus kaivauksesta Lohjan pitäjän Jönsbölen kylän Mangsin haan kalmistossa elokuun 21 - 26 p:nä 1940. Liitteenä 4 karttaa ja 9 valokuvaa (levyt 12880 - 12888). Löydökset KM 11216:1-9.

Luetellessaan kesällä 1939 Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaattina Etelä-Lohjan kiinteitä muinaisjäännöksiä, keksi ylioppilas Väinö Maajoki mm. ryhmän röykkiöitä Jönsbölen kylän Mangsin talon (omistaja K. Holmlund) maalla Lohjanjärveen pistävällä niemekkeellä vastapäätä Pensaarta (ks. Maajoen kertomusta museon top. arkistossa). Syksyllä 1940 ollessani virkamatkalla läntisellä Uudellamaalla kävin myöskin Lohjalla suorittaen paikalla neljän röykkiön (Maajoen luettelossa ja kartalla n:ot I, II, V, VI) kaivauksen. Ainoastaan yksi, n:o I, osoittautui varmaksi hautaröykkiöksi, muut jäivät kokonaan löydöttömiksi.

Röykkiö I

(liitekartat la ja lb, valokuvat levyt 12880/3).

Röykkiö, josta Maajoki inventointimatallaan jo oli löytänyt savitiivisteiden palan, otettiin ensimmäiseksi tutkimuksen alaiseksi siitäkin huolimatta, että se jo ennen kaivausta oli huomattavassa määrin joutunut hävityksen alaiseksi. Varsinkin oli sen pohjoisosasta ajettu pois kiviä - Holmlundin antaman tiedon mukaan sähkölinjan rakennustöitä varten -, vieläpä siinä määrin, että paikotellen oli näkyvissä melkein kivettömiäkin kohtia. Koko O-laidalla ei myöskään voinut todeta reuna-kiveystä, joka kuten liitekartasta la ja valokuvasta levyt 12883 käy ilmi, oli verrattain hyvin säilynyt röykkiön W-puo-

leisessa osassa.

Kehäkiveyksen jäljelläolevasta osasta päätellen on röykkiö ollut muodoltaan pyöreä ja kooltaan n. 6 x 6 metriä. Nähtävästi se on rakennettu pelkistä kivistä, vaikka myöhäisemmän runsaan kasvullisuuden - röykkiön alueella oli vahvaa pähkinäpensaikkaa - johdosta oli muodostunut runsas humuskerros kivien päälle ja lomiin. Kivet olivat suurehkoja, päänkokoisista aina miehennostannaisiin asti. Kivien alla oli välittömästi puhdas hiekka. Lähinnä röykkiö rakenteeltaan muistuttaa pronssikauden hiidenkiukaita, vaikka se on hyvin matala. Asemaltaan se kuitenkin poikkeaa huomattavasti näistä: vaikka se onkin mäen korkeimmalla kohdalla, on paikka hyvin matala verrattuna pronssikauden korkeihin laajanäköalaisiin hautapaikkoihin. Myöskin löydöt osoittivat, että kysymyksessä on paljon myöhäisempi hautaröykkiö. Ajoitus on annettavissa röykkiöstä löydetyt kiertojalkasoljen (KM 11216:2) mukaan 300-luvulle.

Poltettuja luita tavattiin röykkiöstä kolmesta eri kohdasta, runsaimmin sen SO-osasta. Ne olivat hiekka- ja humusmaan rajalla, osaksi kivien alla. Niinikään saatiin talteen joukko palaneen saven palasia ja varsinaisena löytönä paitsi yllämainittua pronssisolkea (kartalla x2, miltei röykkiön keskipisteessä) rautainen putkikirves (kartalla n:o 1). Jälkimäinen on kiviä poistettaessa saatanut siirtyä alkuperäisestä paikastaan, solki sensijaan on melko varmasti aikanaan kätketty siihen kohtaan, josta se löytyi. Outoa on, ettei kumpikaan löytöesineistä ollut luurykelmien yhteydessä. Kirves löydettiin heti pintaturpeen alta.

Kaivauksen jälkeen kasattiin kivet alkuperäisen röykkiön O-puoliskon alueelle, ja W-puolella säilynyt reunakiveys jätettiin paikalleen paljastettuna näkyviin.

Röykkiö II

(karttaliite 2, valokuvalevyt 12884/5).

Röykkiö II oli pieni, mitättömän näköinen, 3 x 3 metrin laajuinen, oikeastaan vain kivikasa suuren maakiven ympärillä, kuten karttaliitteestä ja valokuvista käy ilmi. (Kaivaus oli suoritettava sateessa, ja kuvat ovat senmukaisesti huonot). Röykkiöllä kasvoi ti-

heää pähkinäpensaikkaa ja kivien päällä ja väleissä oli runsaasti maatuneita juuria ja sammalta. Kivet olivat päänkokoisia, kasatut 1-3 kerrokseen, alla välittömästi puhdas hiekka. Mitään löytöjä ei tavattu, ja on kysymyksenalaista, onko röykkiö lainkaan hautaröykkiö.

Röykkiö V

(karttaliite 3, valokuvalevyt 12886/9).

Röykkiö V oli kuten kartasta ja kuvista käy ilmi, verrattain säännöllinen, nelisivuinen röykkiö, 4 x 4 metriä kooltaan. Pintakasvillisuus sen alueella oli hyvin runsas: sammalta, mustikanvarpuja ja pähkinäpensaikkaa. Itse röykkiö oli rakennettu pienentlaisista kivistä, eikä mitään reunakiveystä sen paremmin kuin säännöllisiä kivikerroksiakaan ollut. Kiveys oli päinvastoin hyvin hataraa, ja kivien lomissa oli oravilla ollut runsaita pähkinävarastoja. Mitään löytöjä ei tavattu, ja mielestäni on - röykkiön säännöllisestä muodosta huolimatta - kysymyksenalaista onko lainkaan kysymys hautaröykkiöstä. Sama pitää paikkansa myöskin seuraavaan tutkittuun röykkiöön nähden.

Röykkiö VI

(karttaliite 4, valokuvat levyt 12890/2).

Röykkiö VI oli aivan edellisen kaltainen, säännöllinen, miltei neliönmuotoinen, 3 x 3 metrin laajuinen. Muultakin rakenteeltaan se täysin muistutti sitä, oli vain - kuten poikkileikkauksista käy selville - matalampi. Mitään löytöjä senkään alueelta ei tehty.

Kaivauksen jälkeen kasattiin röykkiöt II, V ja VI suunnilleen alkuperäiselle paikoilleen takaisin.

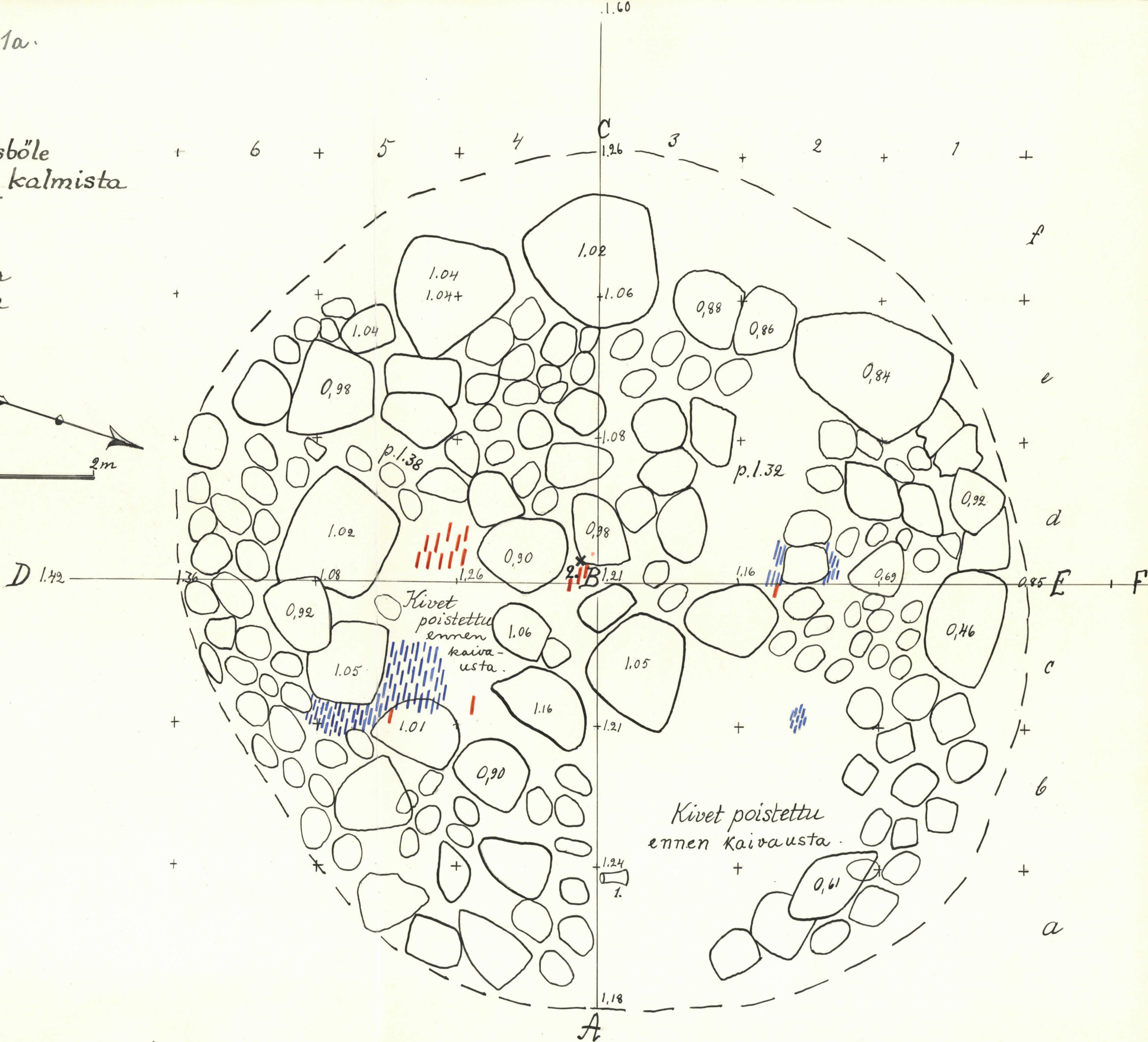
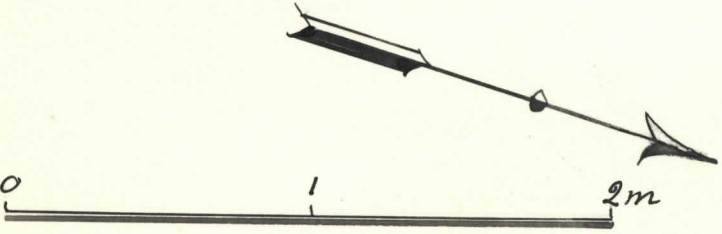
Helsingissä 25 p:nä helmikuuta 1941.

Ella Kivikoski.

Liitekartta 1a.

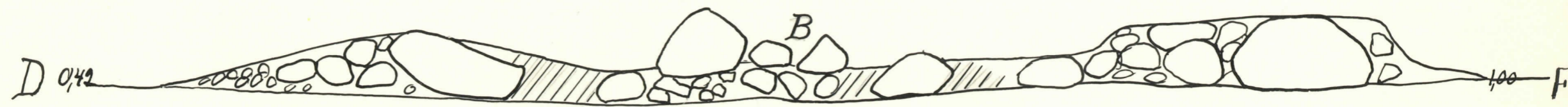
Lohja, Jönsböle
Mangsin haan kalmista
Röykkiö I
E.K. 1940

- polt. savea
- polt. luita
- 1. Keltti
- 2. Solki

Litskartta 1b.

1,36 1,08 1,26 0,90 1,21 1,16 0,89 0,85

D 0,49

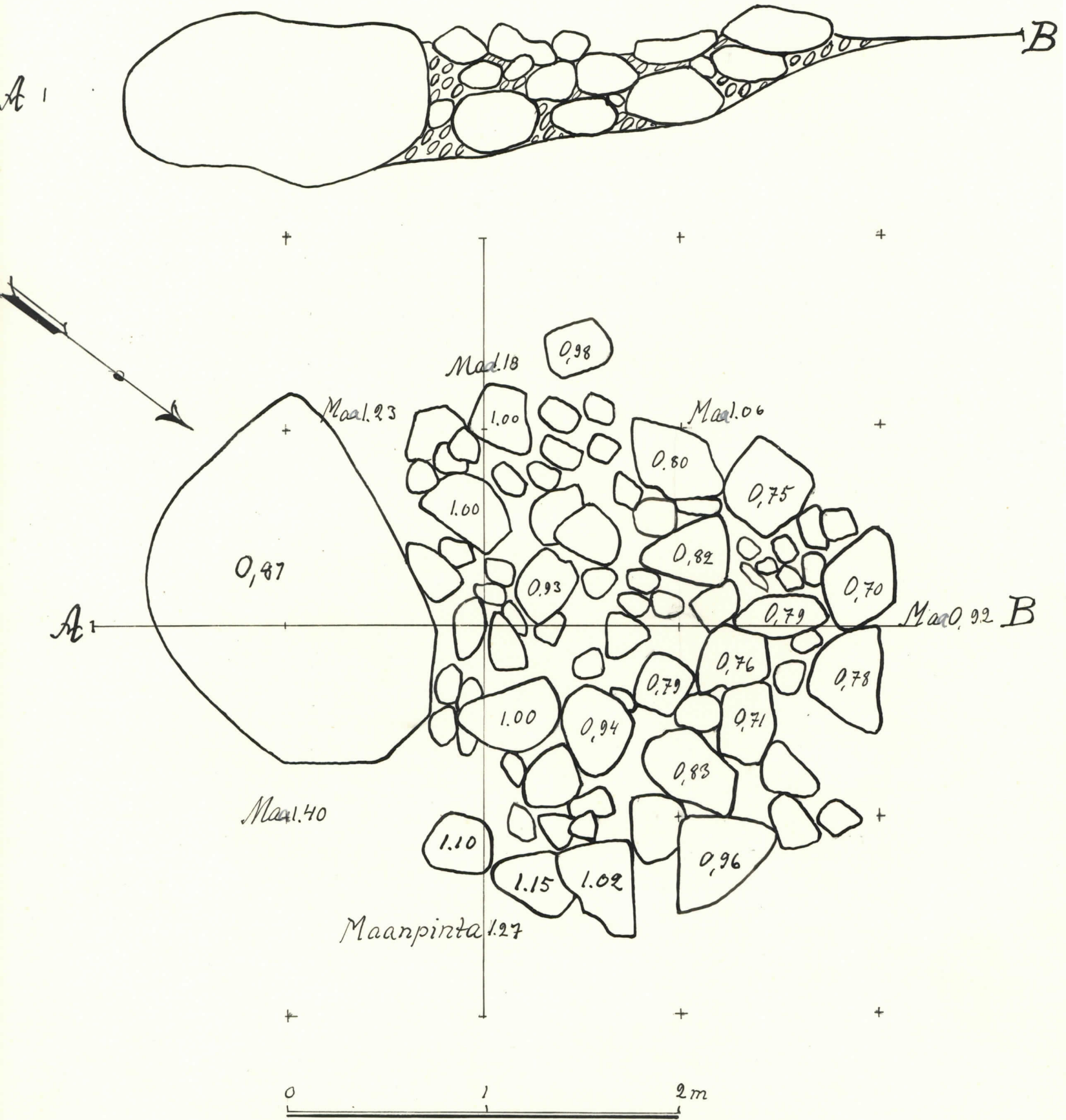
1,00 F

1,49 1,45 1,41 1,38 1,38 1,22 1,22

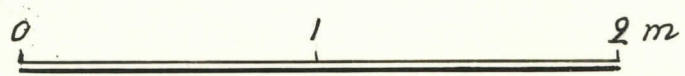
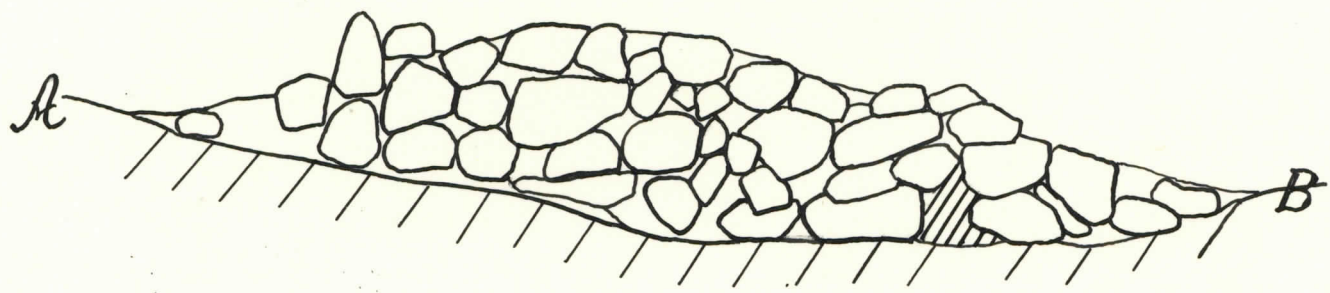
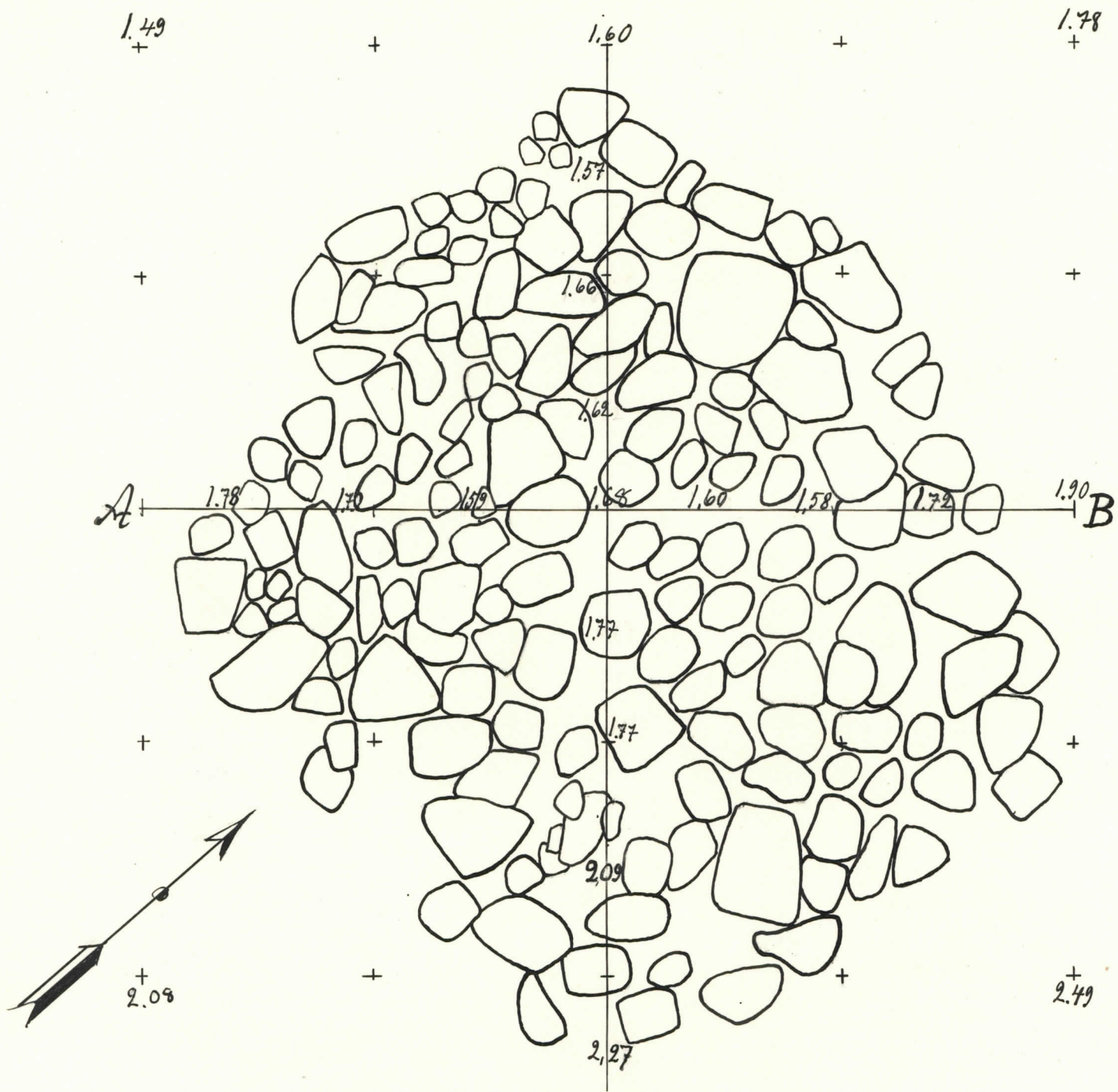
Lohja, Mangsin haan
röykkiö I:n poikkileikkaus.

Litsekartta 2.

Poikkilinjalla A-B.

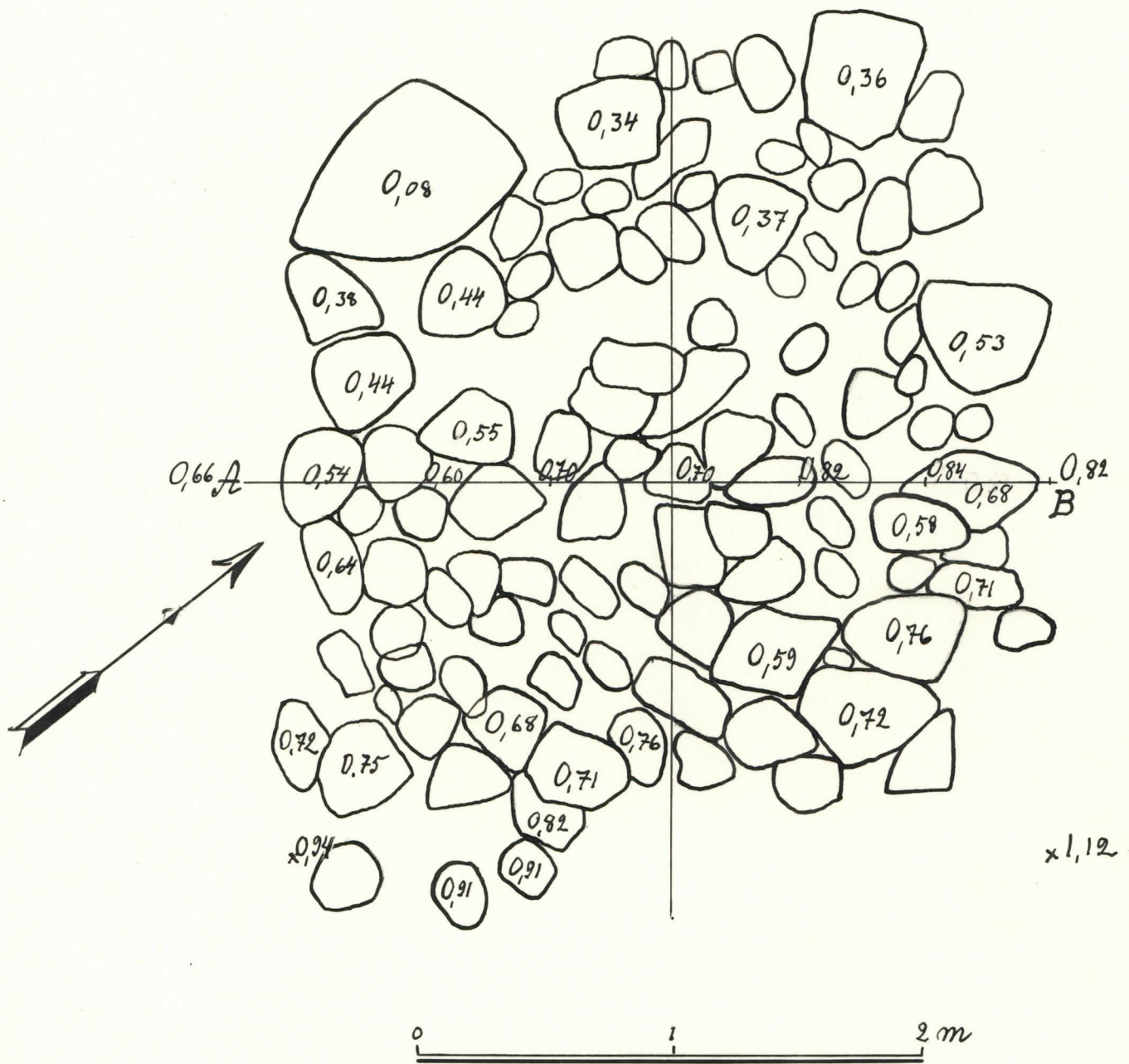
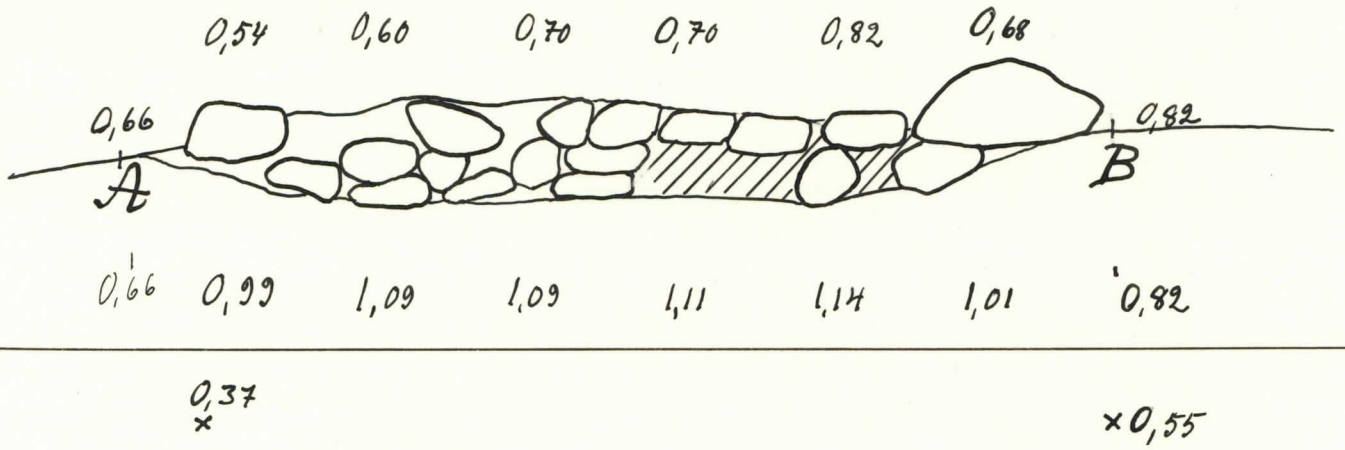
Lohja, Jönsböle
 Mangsin haka, Röykkiö II
 E.K. 1940.

Lohja, Jönsböle
Mangsin haka
Röykkiö V
Ella Kivikoski 24. VIII. 40.

Pöikkileikkauk.

diitekartta 4

Lohja, Mangs
 Röykkiö N° VII
 E.K. 1940.

Lohja, Fonsböle
Mangsin naka.

Roykkiö N^o I paljastettuna. Kuva
O:sta päin. Levy 12880.

L. 12881. Roykkiö N^o I paljastettuna.
Valok. O:sta päin.

Lohja, Jonsböle
Mangsin haka.

Röykkiö N^o I:n W puolelta
valok. S:stä päin. Levy 12882.

Levy 12883. Röykkiö N^o I:n W-
puolinen reunakehä. Valok. N:stä
päin.

Lohja, Jonsböle,
Mangsin maka.

L. 12885. Røykkiö N° II W:stä päin.

L. 12884. Røykkiö N° II N:stä päin.

Lohja, Jonsböle,
Mangsin naka.

L. 12887. Roykkiö N^o V paljastettuna.
Kuva SO:sta päin.

L. 12886. Roykkiö N° VI NW:stä päin.

Lohja, Jonsböle,
Mangsin kalmisto.

Levy 12888. Röykkiö V. Poikkileikkaus
linjalla A-B. SO:sta päin.

Levy 12889. Röykkiö N° V. Poikki-
leikkaus linjalla A-B. Kuva SO:sta
päin.

Lohja, Jõneböle,
Mangin naka.

L. 12890. Rõykkiõ N° VI paljastattuna.
Kuva SO:sta päin.

L. 12891. Rõykkiõ N° VI paljastattuna.
Kuva N:stã päin.

L. 12892. Rõykkiõ VI. Põikkilõikkauus
linjalla A B. Kuva SO:sta päin.